

که جناب وزیر داخله حاضر هستند آیا باید بیینیم چه می فرمایند؟

حاج امام جمعه - در باب حکومت صحبت شد؟

رئیس - چرا بر پرورد در این خصوص مذاکره شد؟

آقای میرزا فضلعلی آقا - در مجلس عمل تسخیر و تفاوت عمل گذشت و نبولات موقوف شد و این تسخیرات و نبولات املاک حضرت رضا (ع) همین طور باقیست و باید این مسئله رسیدگی شود **رئیس** - این فقره متعلق باوقاف است باید از وزیر علوم و اوقاف خواست حالا که معین شد از ایشان خواسته میشود.

حاج سید عبدالرحمن شهشانی - الان از همدان تلگراف رسیده بود که در اطراف آن بیک درجه افتشاش است.

آقای سید حسن - این وزراء عظام که کارها با ایشان راجع است اسکر اشتباهی بشود باید از ایشان توضیح خواست الان چهل روز است در خصوص دباغی کاشان سؤال شد جوابی داده نشده است.

وزیر مالیه - مالیات دباغی غیر از مالیات قضایی و سایر چیزها است دباغ خانها باید مالیات بدهند.

آقای سید مهدی - دیروز که وزیر داخله را خواستند بیاید جهت این بود که تغییر و تبدیلی در حکام در این موقع که - ل مالیات این طرز است صحیح نیست وانگهی در خصوص حاکم گیلان صحبت شد که عزل شد سبب عزل او معلوم شود.

آقای میرزا فضلعلی آقا - اینجا دیروز در خصوص وزیر اکرم لایحه خوانده شد معلوم نیست که ایشان عزل بوده باشند.

وزیر داخله - بلی عزل شد.

آقای میرزا فضلعلی آقا - جهت چه؟
وزیر داخله - بجهت اینکه رشت منظم نبود.

حسنعلی خان - در چند دقیقه قبل حضور و کلا عرض کردم من مسؤولیت اینستکه بهر وزیري اجتنال تامه داده شد. دیگر مداخله در کار ایشان نشود و وزیر داخله مادامیکه استعفا نداده و سلب اطمینان مجلس از ایشان نشده در وزارت خودشان همه نوع اقدامات باید بکنند منتهی دلیل او را باید بفرمایند (مجلس ختم شد)

مذاکرات روز سه شنبه ۷ رمضان

دایال شورای ملی
خلاصه مذاکرات روز یکشنبه ۵ آقا میرزا طاهر قرائت کردند.

نظام العلماء - دکتر ولی افتخار که یکی ازو کلا است و مدتی است بجهت کسالت حاضر نشدند لایحه نوشته اند و اظهار داشتند که اگر صلاح دانستند قرائت شود.

رئیس - لایحه را که جناب دکتر ولی افتخار بنویسند البته قابل ملاحظه و قرائت است (تلگرافی از زنجان مبنی بر تشکی و تنظیم از دست جهاندار خان

قرائن - که و به اجاره ملکی در راهی و راهای آنجا و عرض و ناموسی مردم از دست جهاندار خان بیاد رفت شخصی که خسارت او در دولت و ملت معلوم است که بر سر شاهزاده احتفام الدوله چه آورده است باقیستال بر مناسب او میفرایند چه خواهد کرد و چه قدر ضرر و خسارت استدل در این حدود وارد آورد خصوص در این ایام که ظاهراً مأمور بهرانی است ایضا تلگراف دیگر بتوسط انجمن اتحادیه طلاب قریب بین مضمون قرائت شد.

آقای شیخ ابراهیم - چندین تلگراف هم غیر از اینها رسیده و حال سابق جهاندار خان هم معلوم است حال هم گرفته مشغول قتل و غارت است باید علاجی در این باب نمود.

رئیس - من در غمسه حکومت کرده ام درست از کم و کیف آنجا مسیوم عیاله این چیزها هم که تازه باو داده اند تماماً گرفته شود و خودش را هم احضار نمایند بیاید.

وکیل التجار - یک عرض بطور کلی در این خصوص عرض میکنم در سابق گفته شده بود که در نظامنامه حکام نوشته شود هر کس در هر جا علاقه و املاک زیاد دارد حکومت نسکند زیرا که هیچوقت صرف نظر از منافع شخصی شود نمیکند و اسباب زحمت و خسارت رعیت میشود در اینجهت مذاکره هم شده و یکمطلب دیگر اینکه اینهم قانونی بشود گمانیک خودشان بسکومت جانی نمیروند و نایب الحکومه می فرستند موقوف شود چون هنوز قانون وزارت داخله تمام نشده این دو مطلب هم خواست قید شود.

وکیل الرعایا میخواستیم بدانیم که از سابق تا کنون جهاندار خان چه خدمتی جز ظلم و تعدی بر رعایا بدولت و ملت کرده پس تا کی این اشخاص همین نحو بجهت باید معترم باشند در حالتیکه هیچ اقتدار بپا ندارند و تا کی ما از حیوانات فرنگستان کمتر باشیم
آقای میرزا محمود - جهاندار خان بر حسب آن خیانتی - بدولت کرده ام دام العمر با او بستگان او نایبست خدمت رجوع شود ولی آن قوه رشوه گرفتگی که در رجال دولت بود هم این معایب دامستور میکرد.

سید الحکما - بنده میگویم باید علاج سکرد و آن اینست که او را احضار نمایند و بکنفر برود به بیند که چه قدر خسارت وارد آورده و مباشر کی بود آنوقت بگیرند رد کنند.

آقای میرزا ابوالحسن خان - اول باید تحقیق و رسیدگی بحقیقت این عرایض کرد پس از آن البته باید از وزراء خواست و مجازات بدهند.

حاج امام جمعه - در این مجلس اگر از شمس هم شکایت میکنند باید تحقیق و رسیدگی کنیم بدون تحقیق ما نباید حکم کنیم و رأی بدهیم که چه بکنند.

آقای شیخ ابراهیم - تا تحقیق بشود آنجا را خراب کرده است و از کی تحقیق میکنید

حاج امام جمعه - حکومت دارد پناه از حکومت تحقیق بشود

رئیس - بلی باید از حکومت تحقیق کرد آیا در آنجا انجمن ولایتی هست یا خیر؟

آقای شیخ ابراهیم - بلی انجمن هم هست.

رئیس - پس باید از انجمن و سکومت مردم تحقیق کرد.

وکیل الرعایا تا اگر بعد از تحقیق هم آنها در تلگراف بود حق عدم پیگیری کرد (جمعی گفتند باید مجازات کرد)

آقای سید حسین - اگر این تلگراف امین از انجمن است دیگر محتاج به تحقیق نیست اگر نیست که باید تحقیق کرد از انجمن زیرا که طرف مجلس انجمن است نه سکومت اگر از حکومت نباشد تحقیق شود یک اسباب دخلی برای او خواهد بود. **رئیس** - آخر رای چه شد بهتر همان است که از انجمن و حکومت تحقیق شود.

حاج امام جمعه - از قرار معلوم دو انجمن در زنجان است و معلوم نیست کدام یک از این دو موافق نظامنامه است اولاً باید این مسئله معلوم شود و ثانیاً از انجمن و سایر جاها تحقیق شود که بدعا اسباب اشغال نباشد.

آقای میرزا ابوالحسن خان - مگر حکومت طرف اعتماد مجلس و ملت نیست مگر با این بدوک و ملت مفارقتیست البته باید از حکومت هم تحقیق شود و بدون تحقیق نمیشود حکمی کرد.

آقای میرزا محمود خوب است یک ناعه کلی در باب تحقیق بگفتارند این نمیفوقد که یک جا حرف حاکم سندی داشته باشد و یک جا نداشته باشد اگر دارد هم میا دارد اگر ندارد هیچ جا ندارد.

آقای میرزا ابوالحسن خان - ناعه کلیست مجلس از انجمن ملی تحقیق مینماید وزارت داخله از حکومت محل آنوقت این دورا مطابقت می کنند اگر موافقت فیما و اگر مخالفتند دوباره از جاهای دیگر تحقیق میکنند تا معلوم شود.

آقای سید مهدی - بعد از آنکه تحقیق کردند چه میشود باز مینشینیم و میشتویم که خواهر های ما را اخیر و پرده دری کردند و برادر های را کشتند آن وقت مجازات آن شخص چه خواهد بود بر فرض که او را از شئون خلق کردند در مقابل این قتل نفس دهکت عرض چه فایده دارد.

رئیس - در ظلم و تعدی جهان شاه خان شکی نیست ولی همانطور که جناب حاج امام جمعه گفتند باید تحقیق شود در کرمان بواسطه انجمن میان حکومت و اهالی طرفیتی پیدا شده از ترس چون دید نمیتواند از عهده بر آید از حکومت استعفا داد

شمس الحکما این طرفیت بجهت این بود که مردم میخواستند انجمن ایالتی تشکیل بدهند ایشان اختلال میکردند باعث شد که رفتند متعین بتلگرافخانه و قونسول خانه شدند حکومت فرستاد ناظم التجار را آورد حبس کرد مردم متظلماً طرف اراک حرکت کردند که بگذرند حکومت امر بشلیک نمود و جمعی هدف کلوله شدند.

آقای شیخ یوسف - جوان هفده ساله که والی یک ایالت بشود و درس حقوق نخوانده باشد لازمه حکومت او همین است.

رئیس - او علم حقوق خوانده و فرهنگ هم تحصیل کرده ولی تنها با خواندن علم حقوق نمی شود حکومت کرد.

در روز سابق چون خیلی اذاد شد و نظم و انضام از او شکست کرد چون که هیچ کسی رسیدگی نمیکند فرورجوانی او را و بعد باین حرکت کرد .

رئیس - این اظهار محض اطلاع بمجلس بود و هیچ بوزارت داخله است و اقدامات هم شده بود حقیقت از این فرار از طرف اهالی بی احترامی است با اینکه تلگرافات در سابق شده بود پس نام چه وجه پیدا کرد که این طور شلیک کرد .

بحر العلوم کرمانی - در سابق عرض شد که در بلوچستان هلی خان سرتیپ و چند نفر سرباز کشته شدند کسی رسیدگی نکرد و مجزاتی نداد و بهر گیری شود حال این طور شد = ۴ بی جهت بآن پیچاده هائیکه تمام روزه دارو شب را بعالت گرسنگی سر کرده بودند بقتل رساندند و اکثر آنها بقتل بدانند که قوت سحری نداشتند این طور اهالی کرمان پیریشان و فقیرند .

رئیس - صحیح است اکثر اهل کرمان هم بی نظور هستند .

آقامیرزا افضلعلی - در اینکه نمایان ملک خراج و مرج است حرفی نیست ولی آیا امنیت و نظم این ملک غیر از این که با حکام و نایب الحکومه برقرار کرده ما است پس وقتیکه آنها اقدام بکاری برخلاف نظم کردند و صدائی بلند شد باید تحقیق نمود که تصحیر از کدام طرف بوده تا مامورین هم بتوانند مشغول کاری باشند .

مقبل لشکر - اینکه میفرمایید باید تحقیق نمود در خصوص سد السلطنه که تحقیق شد آیا ناکت چه کردگی را مجازات داد .

حاجی امین الضرب - تلگرافی از حکومت آنجا آمده بود که این اشخاص حمله بدار الحکومه کرده بودند و بلند میگفتند که اهل رنجان حاکم رنجان را کشتند چه شد مامم میریزیم حاکم را میکشیم .

رئیس - حالا باید دید از این طرف که این قدر کشته شده است از طرف حکومت چند نفر کشته شده .

آقامیرزا ابوالحسن خان - این مطلب در این که باید تحقیق شود شبهه ندارد ولی تحقیق نباید حکم کرد ولی باید بدانیم که صحیح است يك چنان هفده ساله در يك ایالتی حکومت کند یا نه این مطلب را معلوم کنید .

صنیع الدوله - این مسئله چند دفعه در مجلس هم گفتگو شد نباید حکومت کند غلط است (گفتی که چنین انگلیس برتیس در این خصوص نوشته بودند قرائت شد که آنچه از قوسولگری انگلیس و روس رسیده اینست که اهالی کرمان فر دست حکومت متظلم و متحصن در قونسول خانه و تلگرافخانه میباشند و امنیت انجلازم است این جوان نمیتواند حکومت کند و امنیت بدهد)

آقامیرزا ابوالحسن خان - سفارت حق ندارد که بمجلس بنویسد .

رئیس - بمجلس ننوشته این کافه شخصی بود بمن نوشته بود محض اطلاع مجلس خوانده شد تلگرافات است از کرمان بقرائت نمود (قرائت شد) پس باین مشورن که از شلیک حاکم چنان چند

نفر متظلم خیلی تمجب است از این راپورت چی اگر حاکم است که طرف است و اگر رئیس تلگرافخانه است آنهم با حکومت است . تلگراف دیگر بر ضد این قرائت شد که این اشخاص از جمله اشرار و جهال میباشند اشخاص معتز مدرمیان آنها نیست کار که بدست جهال بیفتد عاقبت آن وخیم خواهد بود تا زود است از مرکز علاج شود بقونسولخانه و تلگرافخانه نوشته شود که آنها را بعنوان متحصن قبول نکنند تا مابوس شده کار اصلاح شود .

ایشنا تلگراف دیگر قرائت شد که اشرار بطرف اوزک هجوم آوردند از طرف حکومت بر آنها شلیک شده چند نفر مقتول شدند .

رئیس - اینها محض اطلاع بوده والا وزیر داخله اقدام ننوده و مشغول هستند .
بحر العلوم کرمانی - اینها می که رفتند بطرف اوزک تمام مظلوم بودند و نمیتوان نظم رفتند خوب و چمانی باخود نداشتند .

آقامیرزا ابوالحسن خان عتیقه بنده این است که هر کس از امروز بعد در قونسول خانه انگلیس یا روس متحصن شود او ظالم و مفلس است نباید مرض او رسیدگی کرد .

آقاشیخ یوسف - سابق قرار شده بود که از طرف مجلس و وزارت داخله مأمور برود در ولایات بجهت تکمیل انجمنها حال که کرمان حالتش با اینجا رسیده خوب است همان قرار داد مجری شود مامور برود انجمن ایالتی آنجا را تشکیل بدهد .

وکیل الرعایا - این حکام تا حال يك راه دخلی داشتند که آن ظلم بود با این چه جهت دارد که حرفهای آنها مقبول است و دروغ نمیکویند .

حاجی سید نصر الله - بر شما اشتباه نشود رعیت چه جهت دارد برود بقونسول خانها متحصن شود با بودن مجلس شورای ملی بعد از این ظلمی بالاتر از این نیست که کسی برود در قونسولخانه متحصن و پنهانده شود .

حاجی سید عبدالحسین شهشانی - بعضی کاره است که اگر باها بپردازیم احتمال دارد باقی دیگر اصلاح شود سلطنت خواه مشروطه و خواه مستقله ضابطه و نظامیه و غیره لازم دارد عدلیه بخواهد دست بکاری بزند توه میخورد هم چنین حکومت همچنین مجلس تا قوه عسکریه و ضابطه و نظامیه نباشد کار پیشرفت ندارد پس امروزه این کار را که از همه چیز مهم تر است و اصلاح سایر کارها با اوست اقدام بنمائید تا دیگر کارها اصلاح شود .
حاج سید نصر الله - این فرمایشات شما صحیح است و باید تمام این ترتیبات فراهم فرام آورده ولی میسر هم این تعدیات که حال مردم وارد میشود از دو سال قبل که بیشتر نیست چرا آن وقت با اینطور جاها متحصن نمی شدند و حالا چرا متحصن میشوند در صورتیکه آنطور ظلم بر اینها نمیشود و بعراض آنها هم رسیدگی میشود پس نیست مگر محرم دارند باید بآنها فرماند و مطلع کرد که بعد ما متحصن نشوند .
حاج سید عبدالحسین شهشانی - این مطلب صحیح است ولی برای آن اشخاصی که عالم هستند و میفهمند نه برای اشخاص جاهل بی علم که ظلم هم بآنها

بشود پس خوب است این مسئله را قانونی کنید و بتسام ولایات اطلاع بدهند که از این بعد متحصن موقوف است .
آقاشیخ محسن خان - اگر بتظلمات اهل کرمان رسیدگی شود آنها به هیچ جا متحصن نخواهند شد خوبست مجلس بتظلمات آنها رسیدگی کند و ماموری برای ترتیب انجمن آنجا روانه دارد .
رئیس - مجلس حالا رأی میدهد که ماموری برود برای تشکیل انجمن آنجا که درست از روی نظامنامه تشکیل بدهد .

آقاشیخ یوسف - عتیقه بنده اینست که یک نفر حاکم صحیحی معین بشود برای آنجا و مامور هم برای تشکیل انجمن برود .

ادیب التجار - اگر قونسول خانه نروند کجا بروند علماء که با حکومت هستند تلگرافخانه هم که با اوست دیگر جایی ندارند (گفتند که اینها از پیش رفته بودند)

وکیل الرعایا - حکومت ممدان یکگاه است که تلگراف بی دردی میکند بدولت کسی جواب او را نمیده در صورتی که جواب حکومت را نمهند دیگران هیچ باید فکری کرد که جواب مردم دانه شود .

بحر العلوم کرمانی - بلوچستان ملکی است وسیع و بقدر حاکم فرانسه وسعت دارد لیکن چون جزو حکومت کرمان شده است و هوای آنجا هم گرم است این است که مخروبه افتاده اگر بغواهند که آنجا آباد شود باید از مرکز حکومت برود ابتدا حکومت جزو بواسطه پاره تربیبات و سرحد بودن نمی تواند امورات آجاری اصلاح نماید باید از اینجا حکومت مستقر برود .

آقامیرزا ابوالحسن خان - وزیر امور خارجه رایجیه شوالاتی که داشتیم احضار فرمودید ؟

رئیس - گفتیم بنویسند ایشان جواب بدهند لایحه از طرف ممدار باشی در خصوص امتیاز سدساره باشرایطی که قبول میکنند قرائت شد بعد از قرائت گفته شد که چون راجع بفلاح است باید اعتبارا دولت بدهد و از طرف وزارت تجارت بمجلس بیاید تصویب شود شروع بقرات بقانون انتظارات شد بعد از قرائت و تصحیح چند ماده بمجلس ختم شد .

مذاکرات روز

پنجشنبه نهم رمضان المبارک

خلاصه مذاکرات روز سه شنبه ۷ آقا میرزا طاهر قرائت کردند اسامی و کلاسیکه روز سه شنبه حضور بهم رسانده بودند از قرار ذیل قرائت شد :
معظم الملک آقامیرزا محسن آقا سید محمد مدنی ارباب چشمید
حاجی محمد ابراهیم وارث آقاشیخ حسنعلی
دکتر ولی الله خان حاجی سید محمد ساعت ساز
آقا سید محمد جعفر ثقة الاسلام
مبشر السلطان حاجی محمد حسین
مفتقر المالك آقا سید علاء الدین

وکیل الرعایا - چون فعلا از عدلیه ما کمال امیدواریست عرض میکنم در زمان فرامفر ما شنیده ام مبلغ سی و پنجهزار تومان حقون عدلیه را بخشیده یا نکرده است من جمله از سد الدوله که از مزم الملک طلب داشت گرفت رد کرد باید از عدلیه خواست که این حقوق را دریافت دارند .